

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

Hooldus ja omastehooldus

Maie Erin – KOV nõustamisüksuse nõustaja

Ivar Paimre – Euroopa omastehooldajate ühenduse

Eurocarers juhatuse liige

26.08.2020

Sissejuhatus

- Täisealisele isikule hooldaja määramise teenuse osutamine ja omastehooldajate teema on aktuaalne. Mõningaid aspekte sellest käsitlemegi tänasel teematunnil.
- Sotsiaalkindlustusamet koostöös Sotsiaalministeeriumiga viis ajavahemikul märts-mai 2020 läbi täisealisele isikule hooldaja määramise ja hooldajatoetuse maksmise analüüsi, milles vaadeldi kuidas on KOVid seda oma määrustes sõnastanud.

Hoolduse seadmise ja hooldajatoetuse eesmärk

- Määrustes oli hoolduse seadmine ja hooldajatoetuse eesmärki hinnatud koos.
- KOVid on hoolduse seadmist ja hooldajatoetuse maksmist reguleerinud erinevalt.
- Hooldajatoetuste määrad olid valdavalt KOVi õigusaktidega kehtestatud.
- Hooldajatoetuse eesmärk oli sõnastatud erinevalt-hooldusega kaasnevad lisakulud, toetus hooldamise eest, saamata jäänud tulu hüvitamine jm. Esines KOVe, kes eesmärki üldse ei sõnastanud.

Hoolduse seadmine ülalpidamiskohuslaste olemasolul

- 44 KOV-is ei seata hooldust üldjuhul abivajajale, kes elab koos ülalpidamiskohustusega inimestega.
- Tegemist käesoleval juhul seaduse kitsendamiselega.
- Siiski oli paljudel neist KOV-idel väljatoodud erandid, st hooldaja määratakse, kui tegu on sügava puudega hooldatavaga või suure hooldusvajadusega inimesega.

Erinevate sihtrühmade välistamine hooldajaks määramisel

- Ülalpidamiskohustusega
- täiskoormusega töötavad
- töötud ja osalise töövõimega
- päevases õppevormis õppijad
- alla kolmeaastase lapsega kodused
- isikuomadustelt või elukorralduselt sobimatud
- raske või sügava puudega
- teovõimetud inimesed

Hooldatava ja hooldaja elukoht

- Hooldatav peab alati olema kohaliku omavalitsuse elanik (sissekirjutus ja tegelik elukoht).
- Hooldaja peab olema kohaliku omavalitsuse elanik 71 juhul. Määrustes peab ka hooldaja puhul nii tegelik kui registrijärgne elukoht olema samas KOV-is hooldatavaga, mis on mõistlik nõue.
- Vahel on toodud välja ka hooldaja elukoha kaugus hooldatavast (näit. 15 km)

Mitme inimese hooldamine samaaegselt

- Välistatud ei olnud see 77 KOV-is
- 19 KOV-is tohtis korraga hooldada kuni 2 inimest
- 5 KOV-is 3 isikut
- 1 KOV-is 5 isikut

Tulenevalt hooldatava hooldusvajadusest tuleb siiki jälgida, et hooldaja koormus poleks nii suur, et ta ei suuda täies mahus vajalikku hooldust tagada.

Hoolduse seadmine ja hooldajatoetuse maksmine puudest lähtuvalt

- Hoolduse seadmine on enamasti sõltuvas SKA määratud puudest ja puude raskusastmest, seda 75 KOV-is.
- Ainult puudest lähtus 3 KOV-i.
- Hoolduse kestvus on seotud puude lõppemise tähtajaga.
- Hoolimata hooldusvajaduse hindamise tulemustest on sügava puudega isiku hooldajatoetus suurem raske puudega isiku hooldamisel 70 KOV-is
- Suurim hooldajatoetus oli aprillikuu seisuga 260€ ja vähim 16€

Häid praktikaid

KOVide määrustes on välja toodud huvitavaid teemasid ja praktikaid:

- hooldaja aruande esitamine, tegevuse hindamine,
- hooldaja määratakse trauma või operatsioonijärgselt,
- ajutine hooldajatoetus kuni 3 kuuks trauma, operatsiooni või aktiivravi järgselt kui inimene ei suuda hakkama saada igapäevatoimingutes,
- ühele pereliikmele määratakse hooldajatoetus juhul kui abivajadus saab tema poolt täielikult kaetud.

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Aitäh

Maie Erin

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Hooldus ja omastehooldus

Ivar Paimre

MTÜ Eesti Omastehooldus juhatuse liige

26.08.2020

Kava

- Hoolduse seadmine, hooldaja määramine ja hooldajatoetus
- Omastehooldaja mured ja rõõmud
- Kvaliteedijuhis kõigile

Taust

- Alates 01.04.2005 korraldavad kohaliku omavalitsuse üksused puudega täisealiste isikute hooldust ning 01.03.2009 anti neile üle ka puudega laste hooldajatoetuse maksmine.

Täisealise isiku hooldus on mõeldud inimesele (edaspidi hooldatav), kes vaimse või kehalise puude tõttu vajab abi oma õiguste teostamiseks ja kohustuste täitmiseks.

***Puudega täisealise isiku hooldaja** – hooldatavale kõrvalabi, juhendamist või järelevalvet tagav kohaliku omavalitsusüksuse poolt määratud isik.*

***Puudega lapse hooldaja** – alaealise lapse seaduslik esindaja (lapse vanem või eestkostja) või perekonnas hooldaja (hoolduslepingu alusel last hooldav isik, kellega on sõlmitud sotsiaalhoolekande seaduse alusel perekonnas hooldamise leping), kes hooldab puudega last ja kellele valla- või linnavalitsus maksab toetust puudega lapse hooldamise eest.*

Taust

- 2019. aasta lõpus oli kokku 11 247 puudega isikut, kelle hooldamise eest maksti nende hooldajatele toetust. Vanuse järgi 89,3% olid täisealised ja 10,7% lapsed.
- 2019. aasta lõpus oli peaaegu kolm neljandikku (73,7%) täisealistest hooldatavatest 65-aastased ja vanemad, kusjuures 80-aastaseid ja vanemaid oli kõigist täisealistest hooldatavatest 41,9%.
- Hooldamisel olnud **lastest** oli kõige rohkem 7—15-aastaseid (73% kõikidest hooldamisel olnud lastest).

Kõikidest 2019. aasta lõpus hooldamisel olnutest oli kõige rohkem raske puudega hooldatavaid (61,9%), sügava puudega hooldatavate osatähtsus moodustas 34,9%. Keskmise puudega hooldatavaid oli 1,5% ning 1,6%-l puue puudus või oli määramata

Taust

- 2019. aasta lõpus oli puudega isikute hooldajaid kokku 10 502, neist täisealiste isikute hooldajaid 9417 ja laste hooldajaid – 1109.
- Kokku maksti sotsiaalmaksu 2019. aasta lõpus 1770 hooldaja eest, mis on 16,9% hooldajatoetuse saajate üldarvust
- Ühe väljamakse arvestuslik keskmise suurus kohaliku omavalitsuse üksuste lõikes erineb kordades, ulatudes 2019. aastal 16 eurost 92,93 euronni (vahe 5,8 korda)
- Keskmise väljamakse suurus täisealiste isikute hooldamise eest oli samal aastal 45,20 eurot.
- Keskmise väljamakse laste hooldamise eest oli 70,54 eurot, ulatudes 18 eurost 212,37 euronni.

Omastehooldaja – igas vanuses inimene, kes hooldab enamasti tasuta oma pereliiget või lähedast, kel on tuvastatud krooniline haigus, erivajadus või muu pikaajaline tervise puudujääk või hooldusvajadus, tehes seda väljaspool kutse- või ametlikku tööd.

Tasustamata järjepidev toetamine igapäevaelu toimingutes, kultuuriliselt esmaselt perekonna ülesanne.

Eesmärgid ja otstarve:

'Räägi mulle endast' aruanne toob välja hoolduskoormusega perede kogemused ja vajadused kuues riigis - Eestis, Kreekas, Iirimaa, Itaalias, Portugalis ja Sloveenias.

Selles uuritakse hooldamise mõju omastehooldajatele ja peresuhetele; toimetuleku strateegiaid ja rahuldamata vajadusi; kuidas omastehooldajad kohanduvad hooldaja rolliga ja mis panustab vastupidavusse.

Resilience – resilientsus, säilenõtkus, vastupidavusvõime – võime edukalt kohaneda ja areneda märkimisväärselt raskes, riskirohkes keskkonnas

Üldine kogemus hooldajana

- Hooldaja roll kui viis vastata samaga; 'teene tasumine'
- Kui vanemate ja laste vahelised suhted olid keerulised, olid ettekujutus ja tunded hooldustegevuse kohta peamiselt negatiivsed
- Vaid väga episoodiline tugi teistelt pereliikmetelt; sõbrad "kadunud"
- Hoolduse pakkumine ja järelevalve tagamine on ajanõudlik tegevus, mis piirab sotsiaalset elu ja tekitab pingeid pereliikmete vahel ja teiste sugulastega.

Põlvkondadevahelised suhted

- Keskendutakse vaid hooldatava vajadustel ja unustatakse endale tähelepanu pöörata
- Kõige keerukam on leppida haiguse/erivajadusega ja pideva hirmu tundmine oma lähedase turvalisuse ja heaolu pärast (esile toodud laste poolt, kes ei ela koos oma vanematega).
- Rahaline pool on samuti aspekt, mis leidis mainimist ja vajab tähelepanu, kuid mitte märkimisväärselt.

Vastupidavus

- Kohanemisvõime ja oskuse raskusi ületada tasakaalustamine seoses i) vajadusega vastu seista ja ii) tegeliku olukorra teadvustamise ja hooldaja rolliga leppimisega
- Vajalik on tugi, mis võimaldab hooldajal leida aega ka enda jaoks, kergendab hooldaja rolliga toimetulekut.
- Neile, kes on teiseses rollis, on peamiseks murekohaks nende vanemate kui peamiste hooldajate heaolu.

Üldised vajadused

- Nõudmistega kohanemine: ajakorraldus, rahaline surve, kohustuslikud ülesanded, sotsiaalne elu, pereelu
- Olukorraga toimetulekuks on vajalik leida võimalus, kus jagada enda kogemusi, kergendada oma koormat ja saada koolitusi (pakkuda paremat hoolt)
- Vajadus kohandada igapäevarutiini, vajadusi ja suhteid, tundma õppida hooldusvajaduse olemust ja selle mõju oma vanavanemale; psühholoogilise toe vajadus
- Hooldajad tunnevad end üksikuna ja isolatsioonis, kuna sõbrad on kaugenened ja sotsiaalne elu on puudulik.

Üldised vajadused

- Sotsiaalse aspektina toodi esile inimeste vähene teadlikkus, kuidas hooldusega seotud situatsioonides reageerida või käituda
- Osalejatele on oluline ka emotsionaalne toetus, mida spetsialistid nagu psühholoogid ja sotsiaaltöötajad saavad pakkuda
- Rohkem teavet toetusvõimaluste ja asjaajamise kohta, koduse toe vajadus, koolitusvõimalused, suurem teadlikkus vananemisega seotud probleemidega, eriti dementsus
- Teenuste vastavus individuaalsetele vajadustele, et tagada isikukeskne tugi ja hool

Teenuste ülesehitus, innovatsioon

- Omastehooldus pole sund vaid tunnetatud vajadus, kohusetunne
- Peresuhte tähtsuse arvestamine teenuste arendamisel
- Omastehoolduse täiendamine hoolduskoormuse jagamisel või omastehooldaja asendamise, et tagada osalus tööturul
- Eakate hooldusvajaduse katmise tuules on fookuses ka pereliikmete sotsiaalsed vajadused
- Lähedussuhte tähtsus teenuste korraldamisel, positiivse tunnetuse loomisel

Vabadusega valida peab kaasnema mõistmine!

- Omastehooldus on eluviis, väljakutse ja võimalus.
- On oluline meeles pidada, et hea omastehooldus ei ole iseenesestmõistetavus ega pea olema eneseohverdamine.
- Omastehooldus ei ole asutushoolduse alternatiiv ega vabatahtlik hoolekandetöö
- Lähedase hooldamine ei tohi olla omastehooldaja ainus elusisu ja elu mõte
- Tugevat sõltuvussuhet saab leevendada omastehooldaja toetamisega jõuvarude taastamisel
- Omastehooldajal on õigus puhkusele, rõõmule ja rahulolule

Kvaliteedipõhimõtted 01.01.2018

Isikukesksus

Teenuse võimestav iseloom

Tulemustele orienteeritus

Vajaduspõhine lähenemine

Terviklik lähenemine

Isiku õiguste kaitse

Kaasamine

Töötaja pädevus ja eetika

Organisatsiooni hea töökorraldus ja kvaliteetne juhtimine

Kvaliteedijuhis

Informatsiooni võimalike teenuste kohta pakutakse inimesele arusaadaval viisil.

Inimest aidatakse sobiva teenuse leidmisel ja valikute tegemisel.

Teenuse planeerimisel lähtutakse ja arvestatakse inimese tegelikke ja muutuvaid vajadusi.

Inimese vajadusi ja vajaduste muutusi hinnatakse regulaarselt.

Teenuse planeerimisel ja osutamisel arvestatakse inimese elukeskkonna ja lähikondsetega.

Teenuste planeerimisel ja osutamisel arvestatakse eelnevalt osutatud ja paralleelselt osutatavate teenuste ja nende mõjuga.

Täna kuulamast!

Ivar Paimre

omastehoolduse eestkõneleja,

www.omastehooldus.eu

Telefon: +372 53 671 418

E-mail: ivar.paimre@gmail.com

Küsimused

1. Kuidas aidata omastehooldajaid, kui klient ei lase kedagi teist ligi (paranoiline dementsusega inimene) ja ka lähedase suhtes on tõre ega lase enam tuppa eriti? Ja kuidas lahendada olukorda, kus kliendi koduhooldus ei kata tema jaoks vajalikku hooldust, inimene aga ise ei taju olukorra tõsidust ja ei ole nõus hooldekodusse minema? Lapsed on kurnatud, kas linn peab tagama sisuliselt ööpäevaringse hoolduse kodus (vahendeid selleks ei ole)?

2. Hooldusvajaduse hindamine? Omaste hooldajate hoolduskoormuse vähendamine, kuidas neid veenda, et vald saab ka aidata (ei soovita "võõraid")?

Küsimused

3. Soovin teada omastehoolduse erisustest, kui peres vajavad hooldamist kõik pereliikmed (nii ajutist kui ka alalist).

4. Mida peab hooldaja tegema? Keda ei või hooldajaks määrata? Omastehooldajate motiveerimine, tunnustamine - kelle roll?

5. Hooldustoetus või täisealisele isikule hooldaja määramine? Kas määratav toetus on võrdlev hoolduse seadmise protseduuriga?